

Úkol:

Vyložte, proč Římané postavili svůj bitevní šik právě tak. Samozřejmě, můžete se podívat do četných materiálů o bitvě, která byla zařazena mezi 50 nejvýznamnějších bitev v Evropě. Zkuste ale nejprve popřemýšlet sami na základě všeho, co už o pozdní antice a o barbarech víte.

Tzv. velké překvapení v roce 452

Tohoto roku, poté, co v Itálii řádila morová epidemie, jejíž příčinou byla neúroda a hlad, jenž řadu rodičů donutil dokonce prodávat děti do otroctví, vpadl Attila do Popádí. Odřízl tím italské síly Římanů od vizigótských. Cílem bylo však pouze plenit, získat novou válečnou kořist. **Aquileia**, první pevnost při vstupu do Itálie, zcela zanikla. Její obyvatelé založili na spouště ostrůvků nové město – **Benátky**. Dobyť byl i **Milán**.

Východořímané vpadli s vojskem do Zadunají, na hunská území.

Mnoho historiků, např. E. Stein, nechápe, jak mohl Attila tak rychle obnovit své síly a přes průsmyky Julijských Alp vtáhnout do Itálie. Pokud se týká průsmyků, nebyly hájeny už od 3. stol., kdy tudy běžně procházeli Alamani. Tajemství tak brzkého nového Attilova tažení je složitější.

Musíme přitom mít na mysli rozdíly mezi hunskou a římskou říší.

Hunská říše neměla placenou byrokracii ani armádu, která naopak pro římský stát znamenala velké náklady. Skládala se z množství kmenů, z nichž většina žila pod vedením vlastních králů a byly i početně silné. Jejich elita požívala všech výhod, které Attilova říše nabízela.

Římská říše byla ve finanční tísní, její centrum bylo sužováno hladomorem, musela vrhnout obrovské síly k zastavení Attily v r. 451.

Významnou památkou na italské události roku 452 je několik uměleckých děl. Reliéf na náhrobku papeže Lva Velikého v chrámu sv. Petra ve Vatikáně, výzdoba jednoho z tzv. Raffaelových pokojů v Lateránu, ale i ilustrace ve středověkých iluminovaných rukopisech. Vše bylo inspirováno jednou zmínkou v kronice Prospera Tirona, sekretáře Lva Velikého. Sám papež o událostive svých početných dochovaných nepíše. Jde o schůzku papeže s Attilou na severoitalské řece Mincio, která napomohla k uzavření mírové smlouvy.

Důležitý byl smysl obrazu, který takto vznikl. Řím nebyl už sice většinou sídlem císařů, /v době, o níž píšeme, ovšem ano) ale byl nadále Věčným městem, posvátným a chráněným nyní jako sídlo nástupců sv. Petra.

V literatuře se dočteme, že události r. 452 oslabily Aëtiovu prestiž.

Úkoly:

- 1) **Obtížnější:** Pokuste se vysvětlit, jakto, že byla Attilova říše schopná tak rychlé odvetné akce a římská říše měla s jejím odražením problémy.
- 2) Uveďte císařská sídla za dominátu

Pro Aëtioův osud byla však nepochybně důležitější **Attilova smrt v r. 453**. Král rozdělil říši mezi značné množství svých synů, ačkoli si přál, aby se všichni podřizovali nejstaršímu z nich. Ellakovi. Takovým rozhodnutím přispěl k jejímu oslabení a brzkému konci.

Aëtius usiloval o zasnoubení svého syna Gaudentia, jehož matkou byla vysoce postavená Vizigótka Pelagie, s mladší dcerou Valentiniana III. Placidii Ml.. Matka císaře Galla Placidia zemřela už r. 451, Valentinianus konečně vládl sám, bez jejího silného vlivu. Stále více se ocital pod vlivem jedné z dvorských klik, která ho přesvědčovala o tom, že Aëtius jej chce sesadit z trůnu. Nejvíce jej podněcoval komoří eunuch Heraclius.

Část pramenů se domnívá, že za spiknutím proti Aëtiovi stál muž, který měl po něm ty nejvyšší tituly v říši, jinak zasloužilý senátor **Petronius Maximus**. Je jenom velmi obtížné zjistit, na jaké politické kliky byl rozdělen tehdejší senát, jak se o to v poslední době pokouší např. autor monografie o Aëtiovi **Timo Stickler**.

21. 9. 454 byl Aëtius pozván do paláce k jednání o říšských financích a zde jej císař Valentinianus společně s Heracliem a některými dalšími **zavraždili**. Některé reakce pramenů na jeho zabití už známe. Raně byzantský historik **Prokopios** v díle (Válka s Vandaly) nazval Aëtia a jeho někdejšího soupeře Bonifatia posledními Římany a po císaři prohlásil, že si levou rukou uřezal pravou.

Aëtius byl obklopen velkou družinou barbarských bojovníků a dva z nich za něj vykonali povinnost krevní msty. Optilla a Thraustila v r. 455 **zavraždili císaře Valentiniana**, a to zcela veřejně, Jeho diadém předali Petroniovi, což na něj vrhlo velké podezření.

V průběhu dvou let tak zahynul poslední vojevůdce, který byl ještě schopen bránit v západořímské říši více než jenom Itálii, i poslední potomek theodosiovské císařské dynastie.

Jeho pověst v pramenech je jednoznačně kladná, v literatuře se objevuje též jako spolupracovník velkých a bohatých senátorů, mocných jednotlivců kteří svým jednáním pomáhali rozkládat říši. Proč prý je např. nedonutil odvádět řádně daně (ptá se Ernst Stein a domnívá, že kdyby užil násilí, donutil by je).

Protože byl nepochybně prvním mužem Valentinianovy vlády, je možné mu aspoň z části připsat **kolorit tehdejší doby**, která se snažila oživit cenu římského občanství (v zákonech o návratu dětí prodaných do otroctví je nazváno „splendor“), pokusit se v občanech znova probudit lásku k říši, ke svobodě, k obraně impéria. Takové zájmy a takovou rétoriku nepochybně sdílel s největšími představiteli římského senátu.

Ve vnitřní politice měl úkoly, které měly napravit daňové nešvary a je těžko říci, které z Valentinianových zákonů inspiroval v císařské radě. Mohly jich být více než ty, které jsou mu přímo adresovány.

Vojenské úspěchy byly nezpochybnitelné a jedním z největších kladů jeho osobnosti byla vynikající znalost barbarů.

Úkol:

- 1) Jakým způsobem působili na vývoj říše negativně ekonomicky silní a vlivní jedinci?
- 2) Francouzi počítají Aëtia mezi osvoboditele své země. V r. 2005 konali vojenské cvičení nazvané jeho jménem. Vyjádřete se k tomu, zda byste bitvu na Catalaunských polích považovali za světodějnou událost nebo nemělo oslabení hunské říše pro Evropu velký význam?